

Zet in op de beleveniseconomie

Vertrek boeren is een grandioze kans voor modern natuurbeheer, luidt de kop boven het opinieartikel van twee directieleden van stichting Ark, afgelopen dinsdag in het FD. Nieuwbouw compenseren met nieuwe natuur elders levert in hun optiek vooral ecologisch oninteressante en vaak ontoegankelijke weilanden, landgoederen en golfbanen op. De grote natuurorganisaties als Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten hebben nauwelijks een interessante inbreng bij natuurontwikkeling en verstedelijking. Conclusie van de heren van Ark: de natuurbeweging moet zich snel ontwikkelen tot een 'deskundige, integere en inspirerende projectontwikkelaar' die van het Nederlandse platteland wél iets moois weet te maken.

Projectontwikkelen is een vak, en kennis van de natuur is helaas onvoldoende voorwaarde om duurzame, interessante nieuwe wijken en een aantrekkelijke, al dan niet groene, omgeving te kunnen ontwikkelen. Met hun kritiek op de ecologische kwaliteit van golfbaantjes en landgoederen, missen de auteurs echter het punt waar het echt om draait: hoe gaat Nederland de komende jaren om met de ontwikkeling van het platteland? Deze vraag is uitermate actueel gezien de toenemende druk op omzet en inkomens van de agrariërs ten gevolge van de liberalisering van de wereldhandel, de ontwikkelingen op de grondmarkt en het EU-beleid op het gebied van milieu en inkomenssteun.

Momenteel heeft de primaire, grondgebonden land- en tuinbouw ruim 60 procent van het nationale grondgebied ter beschikking. De economische betekenis wordt steeds geringer: 2,2 procent van het bruto nationaal product en 2,8 procent van de nationale werkgelegenheid. De tuinbouw is nog de meest interessante sector: op 6 procent van het landbouwareaal is de tuinbouw goed voor 40 procent van de totale productiewaarde.

De centrale vraag voor de komende jaren is: vinden we het maatschappelijk aanvaardbaar dat de grondgebonden landbouw verder verpaupert, met als gevolg dat het platteland spontaan verruigt en verrommelt? Of ontwikkelen we beleid dat enerzijds ruimte biedt aan economisch rendabele activiteiten in de

De nota Ruimte biedt slechts een aarzelende visie op toekomst van landbouw. Zo verrommelt het platteland en moet de overheid straks saneren

» Friso de Zeeuw

sector en anderzijds inspeelt op de behoefte van de verstedelijkte economie aan een aantrekkelijk woon- en leefklimaat en aan toeristisch-recreatieve mogelijkheden buiten de deur?

In de nationale beleidsstukken, zoals de recente Nota Ruimte, is een aarzelende visie van het Rijk te bespeuren op de toekomst van de landbouw. Ondanks de afnemende economische betekenis is de grondgebonden landbouw blijkbaar nog steeds een heilige koe. Het Groene Front is traditioneel machtig: of misschien is er gewoon sprake van een psychologische barrière om de gevolgen van de economische ontwikkelingen onder ogen te durven zien. Voorbeeld: de verspreide kassenbouw die we nu zien verrijzen, is

de laatste stuip trekking van een marginaal agrarisch bedrijf. Over een paar jaar mag de overheid die dan weer voor veel geld saneren.

In mijn ogen kunnen we ons de luxe om de boel de boel te laten echter niet langer veroorloven: we moeten de koe bij de horens grijpen. Globaal onderschrijf ik de visie van de Vrom-Raad en de Raad voor het Landelijk Gebied in twee recente, met elkaar samenhangende rapporten (Meerwerk en Meerwaarde). Sleutelwoorden in het rapport Meerwerk van de Vrom-Raad zijn 'groot', 'breed', 'slim' en 'schoon'. Ik werk deze motto's als volgt uit.

Groot betekent dat grondgebonden activiteiten via schaalvergroting en ratio-

Uw mening over toekomst Nederlands landschap

Hoe heilig zijn het Groene Hart en de gebieden buiten de bebouwde kom, waar woningbouw nu taboe is? Of op kleinere schaal: hoe richten we ons stadspark in? Het kabinet ziet natuur en landschap in al hun vormen niet langer als rijkstaak. Burgers, al dan niet in vereniging, en particuliere instellingen moeten zich ermee gaan bemoeien. Krijgen we daarmee meer

natuur en een fraaier landschap? En zo ja, wat willen we dan? Geef uw mening in maximaal 300 woorden en vermeld naam en woonplaats. E-mail naar landschap@fd.nl of stuur een fax of brief (voor adres zie linksboven). Een bloemlezing uit de reacties plaatsen we binnenkort in Optiek. Alle reacties komen op onze website te staan.

nalatie kunnen concurreren op de wereldmarkt. Deze activiteiten moeten een plek krijgen in gebieden waar betaalbare, goede grond (klei) is en voldoende ruimte: met name Zeeland en noordelijke provincies.

Breed staat voor een strategie waarbij ondernemers een aanzienlijk deel van hun inkomen uit niet-agrarische activiteiten halen. De agrarische productie wordt ondergeschikt. De beste mogelijkheden daarvoor liggen in stedelijke uitloopgebieden en in toeristisch aantrekkelijke (nationale) landschappen, zoals het Waterland, het Brabantse en Twentse zand en het Limburgse Heuvelland. In sommige gebieden, zoals delen van het Groene Hart en Waterland zal alleen omvangrijke aankoop van terreinen door natuurinstanties een donkergroene bestemming kunnen garanderen.

Slim staat voor economische lucratieve, kennisintensieve activiteiten. Deze activiteiten worden steeds meer 'footloose' en zouden geconcentreerd moeten worden op een beperkt aantal logistiek gunstige locaties, zoals de Kop van Noord-Holland (bloembollen), Groningen-Drenthe (glas) of sierboomteelt (Boskoop).

Schoon heeft betrekking op de milieukwaliteit en geldt voor alle activiteiten.

Een en ander betekent een ingrijpende transformatie van de landbouw, met grote en soms pijnlijke gevolgen voor de individuele agrariër. De meerwaarde zit echter in een levensvatbare sector, in meer ruimte voor natuur en milieu en in de kwaliteit van de toeristisch-recreatieve 'beleving', het sleutelwoord van de beleveniseconomie. Voor deze meerwaarde zal er, met name in verstedelijkte gebieden, in ruime mate gebruik gemaakt moeten worden van rood-groenachtige constructies. Rood zal een deel van het geld moeten opbrengen om groen en blauw te kunnen financieren.

De inbreng van projectontwikkelaars is onmisbaar, net als van de grote natuurorganisaties die al verder zijn in hun denken over plattelandsontwikkeling dan de meeste overheden.

Mr Friso de Zeeuw is directeur Nieuwe Markten van Bouwfonds MAB Ontwikkeling. Dit is de derde bijdrage in het debat over de toekomst van het Nederlandse landschap. Dinsdag verscheen 'Vertrek boeren is een grandioze kans voor modern natuurbeheer'. Gisteren verscheen 'Geen rol voor natuurbeheerders als projectontwikkelaars'. Zie ook www.fd.nl/landschap